

ÜNİVERSİTELERARASI KURUL BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ YÖNERGESİ

BİRİNCİ BÖLÜM Amaç, Kapsam, Dayanak

Amaç

MADDE 1 - (1) Bu düzenlemenin amacı, bu yönerge kapsamına giren her tür bilimsel araştırma, çalışma, yayın ve etkinliklerde uyulması gereken bilim etiği kurallarını ve Üniversitelerarası Kurul bilimsel araştırma ve yayın etiği komisyonlarının görev, yetki, sorumluluk ve çalışma usullerini belirlemektir.

Kapsam

MADDE 2 - (1) Bu yönerge, yürürlükteki mevzuat hükümleri uyarınca doçentlik başvurusunda bulunan adaylar tarafından yapılan her tür bilimsel araştırma ve çalışmalar ile gerçekleştirilen bilimsel etkinlikler, desteklenen ve/veya yürütülen bilimsel araştırma-geliştirme projeleriyle ilgili araştırma ve yayın etiği konularını kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu yönerge 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 11 inci ve 24 üncü maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler

MADDE 4- (1) Bilimsel araştırma ve yayın etiğine aykırı eylemler şunlardır:

- İntihal: Başkalarının özgün fikirlerini, metotlarını, verilerini veya eserlerini bilimsel kurallara uygun biçimde atıf yapmadan kısmen veya tamamen kendi eseri gibi göstermek,
- Sahtecilik: Bilimsel araştırmalarda gerçekte var olmayan veya tahrif edilmiş verileri kullanmak,
- Çarpıtma: Araştırma kayıtları veya elde edilen verileri tahrif etmek, araştırmada kullanılmayan cihaz veya materyalleri kullanılmış gibi göstermek, destek alınan kişi ve kuruluşların çıkarları doğrultusunda araştırma sonuçlarını tahrif etmek veya şekillendirmek,
- Tekrar yayım: Mükerrer yayınlarını akademik atama ve yükselmelerde ayrı yayınlar olarak sunmak,
- Dilimleme: Bir araştırmanın sonuçlarını, araştırmanın bütünlüğünü bozacak şekilde ve uygun olmayan biçimde parçalara ayırıp birden fazla sayıda yayımlayarak bu yayınları akademik atama ve yükselmelerde ayrı yayınlar olarak sunmak,
- Haksız yazarlık: Aktif katkısı olmayan kişileri yazarlar arasına dâhil etmek veya olan kişileri dâhil etmemek, yazar sıralamasını gerekçesiz ve uygun olmayan bir biçimde değiştirmek, aktif katkısı olanların isimlerini sonraki baskılarda eserden çıkartmak, aktif katkısı olmadığı hâlde nüfuzunu kullanarak ismini yazarlar arasına dâhil ettirmek,

(2) Diğer etik ihlal türleri şunlardır:

- Destek alınarak yürütülen araştırmalar sonucu yapılan yayınlarda destek veren kişi, kurum veya kuruluşlar ile bunların katkılarını belirtmemek,
- Henüz sunulmamış veya savunularak kabul edilmemiş tez veya çalışmaları, sahibinin izni olmadan kaynak olarak kullanmak,
- Yayınlarda hasta haklarına riayet etmemek,
- İnsanlarla ilgili biyomedikal araştırmalarda veya diğer klinik araştırmalarda ilgili mevzuat hükümlerine aykırı davranmak,

- d) İncelemek üzere görevlendirildiği bir eserde yer alan bilgileri eser sahibinin açık izni olmaksızın yayımlanmadan önce başkalarıyla paylaşmak,
- e) Bilimsel araştırma için sağlanan veya ayrılan kaynakları, mekânları, imkânları ve cihazları amaç dışı kullanmak,
- f)*
- g) Bilimsel bir çalışma kapsamında yapılan anket ve tutum araştırmalarında katılımcıların açık rızasını almadan ya da araştırma bir kurumda yapılacaksa ayrıca kurumun iznini almadan elde edilen verileri yayımlamak,
- ğ) Araştırma ve deneylerde; hayvanlara ve ekolojik dengeye zarar vermek, çalışmalara başlamadan önce alınması gereken izinleri yetkili birimlerden yazılı olarak almamak, mevzuatın veya Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerin ilgili araştırma ve deneylere dair hükümlerine aykırı çalışmalarda bulunmak,
- h) Araştırmacılar veya yetkililerce, yapılan bilimsel araştırma ile ilgili olarak muhtemel zararlı uygulamalar konusunda ilgilileri bilgilendirme ve uyarma yükümlülüğüne uymamak,
- ı) Bilimsel çalışmalarda, diğer kişi ve kurumlardan temin edilen veri ve bilgileri, izin verildiği ölçüde ve şekilde kullanmamak, bu bilgilerin gizliliğine riayet etmemek ve korunmasını sağlamamak,
- i)*
- j) Akademik atama ve yükseltmelere ilişkin başvurularda bilimsel araştırma ve yayınlara ilişkin yanlış veya yanıltıcı beyanda bulunmak.
- k) Akademik teamüllere aykırı olarak bir doçent adayında etik açıdan beklenmeyen tutum ve davranışlarda bulunmak.
- l) Başvuru dosyasında mevcut olmayan bir dergiyi mevcut yahut indekslerde taranmayan bir dergiyi taranıyor gibi göstererek, ya da hakemli olmayan bir dergiyi hakemli olarak belirterek yayın yapmak.

Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Olarak Değerlendirilemeyecek Haller

MADDE 5 - Evrensel olarak tanınan bilim kuramları, bilim alanlarının temel bilgileri, matematik teoremleri ve ispatları gibi önermelerin çalışmalarda kullanılması etik ihlal olarak değerlendirilemez.

Daha önce alınan etik ihlal kararları

MADDE 6 - Doçent adayları özgeçmiş ve eserler listesinde akademik çalışmalar ile ilgili tüm eserlerini belirtmek zorundadırlar. Daha önceki dönemlerde doçentlik sınavına başvurup, haklarında etik ihlalde bulduklarına karar verilen adayların, bu yayınlarını yayın listesinde kısa açıklama ile belirtmeleri gerekir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Üniversitelerarası Kurul Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Komisyonlarının Oluşumu, Görevleri, Çalışma Usul ve Esasları

Komisyonların oluşumu***

Madde 7 - (1) Üniversitelerarası Kurul Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Komisyonları, Sosyal ve Beşeri Bilimler ile Güzel Sanatlar, Sağlık ve Spor Bilimleri ile Fen ve Mühendislik Bilimleri alanlarında oluşturulur. Bu komisyonlar yükseköğretim kurumlarının ilgili bilim alanlarında görev yapan profesör unvanına sahip öğretim üyeleri arasından üç yıllık süreyle Üniversitelerarası Kurul Başkanı tarafından seçilen dokuzar**** üyeden oluşur.

(2) Komisyon üyesi seçilecekler hakkında etik ihlalinde bulduklarına dair kesinleşmiş bir adli veya idari karar bulunmamalıdır.

(3) Etik kurallarına aykırı eylemi tespit edilen etik komisyonu üyesinin görevi, Üniversitelerarası Kurul Başkanının bu konudaki kararının kendisine tebliği ile sona erer.

(4) Görev süresi biten bir üye aynı usulle yeniden seçilebilir. Mazeret bildirmeksizin üst üste üç toplantıya katılmayan veya en az altı ay süreyle izinli olan üyenin, üyeliği kendiliğinden sona erer. Herhangi bir nedenle boşalan üyelik için, aynı usulle yeni üye seçilir.

(5) Üniversitelerarası Kurul üyeliği hariç olmak üzere Üniversitelerarası Kurula bağlı diğer komisyonlarda görev alan öğretim üyeleri, Komisyon üyelikleri devam ettiği süre içinde Üniversitelerarası Kurul Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Komisyonlarında görev alamazlar, etik komisyonlarında bilirkişi/uzman olarak görevlendirilemezler.

(6) Komisyonların başkan ve yardımcıları ilgili komisyon üyeleri tarafından seçilir. Başkanın görevinin sona ermesiyle birlikte başkan yardımcılığı görevi de sona erer.

Komisyonların görevleri

MADDE 8 – (1) Bilimsel araştırma ve yayın etiği komisyonlarının görevleri şunlardır:

- a) Etik ihlal iddialarını incelemek; inceleme kapsamında Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı aracılığıyla gerektiğinde bilirkişi/uzman görüşü almak, ilgili kişi ve kurumlarla yazışmalar yapmak, bilgi istemek ve inceleme kapsamında gerekli diğer işlemleri yapmak,
- b) İnceleme sonucunda alınan kararları Üniversitelerarası Kurul Başkanına bildirmek,
- c) Devam etmekte olan doçentlik başvurularında doçentlik başvuru dosyasında sunmuş olduğu eserlere ilişkin etik ihlal iddialarını içeren ihbar veya şikâyet başvuruları hakkındaki ön değerlendirmeyi yapmak ve bu değerlendirme sonucunda incelenmesine karar verilen başvuruları karara bağlamak,
- ç) Doçentlik unvanını almış kişiler hakkında doçentlik dosyasında bulunan eser hakkında bilimsel araştırma ve yayın etiğine aykırılık bulunduğunu iddia eden şikâyet/ihbar dilekçelerini incelemek ve alınan nihai kararı Üniversitelerarası Kurul Başkanlığına sunmak

d) "Yurtdışında Alınan Doktora, Sanatta Yeterlik, Doçentlik, Profesörlük Unvanlarının Denkliğinin verilmesi amacıyla Üniversitelerarası Kurul Başkanlığına sunulan başvuru dosyasında bulunan eser hakkında bilimsel araştırma ve yayın etiğine aykırılık bulunduğunu iddia eden şikâyet/ihbar dilekçelerini incelemek ve alınan nihai kararı Üniversitelerarası Kurul Başkanlığına sunmak"

Komisyonların Toplantı Usul ve Esasları

MADDE 9 - (1) Komisyonlar, en az 5 üye ile toplanır ve üye tam sayısının salt çoğunluğu ile karar alır. Toplantıda çekimser oy kullanılamaz. Başkanın katılmadığı toplantılara, başkan yardımcısı başkanlık yapar.

(2) Komisyonlar çalışmalarını bizzat yürütür. Gerektiğinde bilirkişiler/uzmanlardan görüş de alınabilir. Ancak aşağıda nitelikleri belirtilen kişiler bahsi geçen komisyonda bilirkişi/uzman olarak görevlendirilemez:

a) Hakkında etik ihlal iddiası bulunulan ilgilinin lisansüstü tez danışmanları ve doçentlik jürilerinde görev almış öğretim üyeleri,

b) Hakkında etik ihlal iddiası bulunulan ilgilinin kendi üniversitesinde görev yapan öğretim üyeleri,

c) Hakkında etik ihlal iddiası bulunulan ilgilinin eşi ve üçüncü dereceye kadar (üçüncü derece dâhil) kan veya sıhrî hısımları,

ç) Hakkında etik ihlal iddiası bulunulan kişi ile aralarında husumet bulunan kişiler.

(3) Birden fazla bilirkişi/uzmana başvurulması halinde, her bir bilirkişi/uzman tarafından ayrı ayrı rapor tanzim edilir. Bilirkişiler/uzmanlar en geç iki hafta içerisinde rapor tanzim etmek zorundadır. Raporlar hazırlanan örneğe uygun şekilde tanzim edilir.

(4) Komisyon üyeleri kendileriyle, kendilerinin daha önce birlikte çalışma yaptıkları kişilerle veya etik ihlal iddiasında buldukları kişileri ilgilendiren iddiaların görüşüldüğü toplantılara katılamazlar.

Komisyonlara Başvuru ve Komisyonların Çalışma Esasları

MADDE 10 - (1) Üniversitelerarası Kurul Başkanlığına yapılan etik ihlal iddiaları ilgili komisyona en kısa süre içerisinde iletilir.

(2) Komisyon öncelikle etik ihlal iddialarının inandırıcı mahiyette bilgi ve belgeye dayalı olup olmadığının tespitini yapar.

(3) Etik ihlali iddiası sebebiyle hakkında inceleme başlatılan kişilerden iddialara ilişkin olarak gerekli bilgi ve belgelerle birlikte yazılı savunmaları istenir. İlgili kişiler, savunmalarını on beş gün içinde yapmak zorundadırlar. Bu süre içerisinde savunma yapılmazsa Komisyon, mevcut bilgi ve belgelere göre incelemesini yapar. Gerekli görülen hallerde savunma sözlü olarak da alınabilir.

(4) Komisyonların inceleme sürecinde diğer kurum ve kuruluşlarla her türlü yazışmalar Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı aracılığıyla yapılır.

(5) Alınacak kararlar, Komisyonlarda tartışmaya açıldıktan sonra oylanır ve Komisyon üyelerince imzalanır. Karara muhalif kalan üye karşı oy gerekçesini yazmak zorundadır.

- (6) Alınan kararlar Üniversitelerarası Kurul Başkanına bildirilir. Başkan kararların gereğini yerine getirir.
- (7) Komisyon üyeleriyle bilirkişi/uzmanlar yaptıkları incelemeyle ilgili her türlü bilgi ve belgeyi Üniversitelerarası Kurul Başkanlığının izni olmaksızın açıklayamazlar.
- (8) Komisyonlar, faaliyetlerinde tamamen bağımsız olup başvuruları etik ilkelere uygunluk açısından inceler ve karara bağlarlar.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM **Çeşitli ve Son Hükümler**

İnceleme sonucunda yapılacak işlemler

MADDE 11 - (1) Bilimsel araştırma ve yayın etiğine aykırılık iddiası hakkında yapılacak inceleme neticesinde etik ihlalde bulunduğu karar verilen adayın doçentlik başvurusu iptal edilir. Başvurusu iptal edilen aday, müracaat dönemi esas alınmak suretiyle en erken izleyen üçüncü dönemde yeniden başvurulabilir. Adayın idari cezai ve hukuki sorumluluğa ilişkin hükümler saklıdır. **

(2) Bilimsel araştırma ve yayın etiğine aykırı eylemlerde bulunduğu tespit edilen kişiler hakkında ilgili mevzuat uyarınca gerekli disiplin ve diğer idari, hukuki ve cezai işlemlerin yapılması için durum Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına bildirilir.

(3) Etiğe aykırı eylemlerin gerçekleşmesi halinde bundan zarar gören veya hakları olumsuz etkilenen kişi ve kuruluşların bahsi geçen duruma rıza göstermesi, ilgililer hakkında etik yaptırım uygulanmasını ortadan kaldırmaz.

Zamanaşımı

MADDE 12 - (1) İntihal, sahtecilik ve çarpıtma şeklindeki etik ihlallerinde inceleme başlatılması herhangi bir süre sınırlamasına tabi değildir. Ancak bunların haricindeki etik ihlallerinde eylemin gerçekleştiği tarihten itibaren on yıl geçtikten sonra etik inceleme yapılamaz.

(2) İntihal, sahtecilik ve çarpıtma haricindeki diğer etik ihlallerinde, etik ihlal teşkil eden eylemin öğrenildiği tarihten itibaren iki yıl içinde etik inceleme başlatılmaması halinde etik ihlal iddiası incelenemez.

(3) Eserin tamamen veya kısmen tekrar yayımlanması ile akademik atama ve yükselmelerde kullanılması halinde yukarıda belirtilen zamanaşımı süreleri yeniden işlemeye başlar.

Gizlilik

MADDE 13 - (1) Bilimsel araştırma ve yayın etiği Komisyonlarının kararları, genel düzenlemeler dışında gizlidir.

Yeniden inceleme

MADDE 14 - (1) Etik ihlali iddiası sebebiyle hakkında inceleme başlatılan doçent adaylarının eserlerine ilişkin olarak, aynı iddialarla olsa bile başka kurum ve kuruluşlarca

veya yükseköğretim kurumları etik kurullarınca yapılmış ya da yapılmakta olan inceleme ve soruşturmalar, bu düzenleme kapsamında yapılacak etik ihlali incelemelerine engel oluşturmaz.

(2) İlgili komisyon tarafından hakkında inceleme yapılmış ve karara bağlanmış bir konu hakkında aynı iddialarla ve/veya yeni bir kanıt gösterilmedikçe başvuru ve inceleme yapılamaz.

Etik ihlallerine ilişkin kayıtlar

MADDE 15 - (1) Bu düzenleme kapsamında yapılan inceleme sonucunda alınacak kararlar Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı tarafından gizlilik ilkesine riayet edilmek suretiyle uygun bir şekilde dosyalanıp saklanır.

Yürürlük

MADDE 16 - (1) Bu Yönerge, Üniversitelerarası Kurul tarafından kabul edildiği tarihten itibaren yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 17 - (1) Bu Yönerge hükümlerini Üniversitelerarası Kurul Başkanı yürütür.

GEÇİCİ MADDE 1- (1) Yükseköğretim Kurulu Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurullarında halen incelemesi devam etmekte olup Başkanlığımıza devredilen dosyalarda bu yönergenin 4. maddesi uygulanmaz. Bu dosyalara Yükseköğretim Kurulunun 29.08.2012 tarihli kararı ile kabul edilen Yükseköğretim Kurulu Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesinin 8. maddesi hükümleri uygulanır. (2) Hali hazırda devam etmekte olan dosyaların incelenmesine Üniversitelerarası Kurul bünyesinde oluşturulan Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Komisyonlarında kaldığı yerden devam edilir.

** Üniversitelerarası Kurul' un 21 Aralık 2016 Tarih ve 238 Sayılı toplantısında kaldırılmıştır.*

*** Üniversitelerarası Kurul'un 19 Aralık 2019 tarih ve 248 sayılı toplantı kararı ile değiştirilmiştir.*

**** Üniversitelerarası Kurul'un 20 Ocak 2021 tarih ve 251 sayılı toplantı kararı ile değiştirilmiştir.*

***** Üniversitelerarası Kurul'un 21 Mart 2023 tarih ve 256 sayılı toplantı kararı ile değiştirilmiştir.*